

سیراندیشه‌ها در شهرسازی (۱)

از « آرمان » تا « واقعیت »

مؤلف : جهان‌شاه پاکزاد

سرشناسه: پاکزاد، جهانشاه، ۱۳۳۸- عنوان و نام پدیدآور: سیراندیشه ها در شهرسازی/ مؤلف جهانشاه

پاکزاد. وضعیت ویراست: اویراست ۲ | مشخصات نشر: تهران: آرمان شهر، ۱۳۸۹.

مشخصات ظاهری: ج ۳: مصور، نقشه، جدول، نمودار، شابک: دوره ۷-۶-۹۱۶۳۲-۶۰۰-۹۷۸

ج ۱: ۶-۳-۹۱۶۳۲-۶۰۰-۹۷۸، ج ۲: ۲-۴-۹۱۶۳۲-۶۰۰-۹۷۸، ج ۳: ۳-۵-۹۱۶۳۲-۶۰۰-۹۷۸

یادداشت: ص. ع. به انگلیسی: Jahanshah Pakzad, An intellectual history of urbanism

یادداشت: کتابنامه. مندرجات: ج ۱، از آرمان تا واقعیت. - ج ۲، از کمیت تا کیفیت. - ج ۳، از فضا تا

مکان. موضوع: شهرسازی. - تاریخ موضوع: معماری. - فلسفه

رده بندی کنگره: ۱۳۸۹ س ۹۲/پ ۱۶۶ HT رده بندی دیویی: ۳۰۷/۱۲۱۶۰۹

شماره کتابشناسی ملی: ۱۹۷۷۱۲۲

قطب علمی طراحی شهری در بافت‌های تاریخی

دانشکده معماری و شهرسازی

دانشگاه شهید بهشتی

دکترای طراحی شهری

مؤلف: جهانشاه پاکزاد

ویرایش: عباس جلالی

دانشجوی کارشناسی ارشد طراحی شهری

صفحه‌آرایی و آماده‌سازی: شمین گلرخ

دانشجوی کارشناسی ارشد طراحی شهری

طرح جلد: فرناز فرشاد

چاپ اول: ۱۳۸۹

شمارگان: ۱۱۰۰ نسخه

ناشر: انتشارات آرمانشهر

ناشر همکار: انتشارات شهیدی

بها: ۱۱۸۰۰۰ ریال

شابک: ۶-۳-۹۱۶۳۲-۶۰۰-۹۷۸

شابک دوره: ۷-۶-۹۱۶۳۲-۶۰۰-۹۷۸

مرکز توزیع: نشر و پخش ثمین

نشانی: تهران- خیابان انقلاب- خیابان دوازده فروردین - خیابان شهدای زاندارمری غربی پل بست

مرکزی پلاک ۱ - تلفکس: ۶۶۹۶۱۹۲۰ - ۶۶۹۷۳۸۷۱

سخن مؤلف

تبدیل درس دانشگاهی «تاریخ شهر ۲» به «سیر اندیشه‌ها در شهرسازی»، نتیجه‌ی توافقی است که در سال‌های شصت میان استادان طراح دروس دوره‌های طراحی و برنامه‌ریزی شهری در ستاد انقلاب فرهنگی شکل گرفت؛ تجربه نشان داده بود که محدود کردن دو نیمسال به توصیف و تحلیل رویدادها در شهرسازی ایران و اروپا کافی نیست و می‌باید در دوره‌ی کارشناسی ارشد، سیر تکوینی نظریه‌های شهرسازی را برای دانشجویان مطرح نمود؛ زیرا به گفته‌ی آلوین گلدنر: «دانشی که بنیانگذاران خود را نمی‌شناسد، نه می‌داند که چه مراحلی را طی کرده است و نه تشخیص می‌دهد در چه جهتی ره سپرده است». البته نه من و نه همکاران دیگر، به جایگزین شدن آن به جای درس «مبانی نظری شهرسازی» اعتقادی داشتیم و نه آن درس مهم می‌توانست جایگزین سیر اندیشه‌ها شود. زیرا تفاوتی ظریف اما مهم میان این دو درس وجود دارد؛ «مبانی نظری» به طرح و ارائه‌ی گستره‌ای از نظریه‌های مطرح و مورد نیاز یک رشته به صورت همزمان می‌پردازد، در صورتی که وظیفه‌ی «سیر اندیشه‌ها»، طرح و ارائه‌ی نظریه‌ها در طول زمان و برپایه‌ی تغییر و تحولات جامعه‌ی زاینده‌ی این نظریه‌هاست.

مطالعه‌ی «در زمان» نظریه‌ها در درس سیر اندیشه‌ها و ارائه‌ی «همزمان» همان نظریه‌ها در درس مبانی نظری، به این امید مطرح شد تا شاید تار و پود تصویری از نظریه‌ها را در ذهن خواننده و دانشجو پدید آورد، تا نه تنها نیازهای او در فعالیت حرفه‌ای‌اش را نظام‌مند کند، بلکه وی را در شناخت جایگاه خود و اندیشه‌اش در کوچه پس کوچه‌های تاریخ یاری دهد.

این مهم، انگیزه‌ای شد برای نگارنده تا مجموعه‌ی منسجمی را تدوین کند که بتواند ضمن پرداختن به سیر تکوینی نظریه‌های شهرسازی و جایگاه تاریخی اندیشه‌های مطرح شده، تصویری روشن از شرایط و بستر شکل‌گیری این نظریه‌ها و روابط حاکم بر جامعه‌ای که اندیشه در آن زاده شده است ارائه دهد؛ چرا که عدم شناخت هرچند نسبی شرایط و روابط موجب زایش یک ایده یا اندیشه، می‌تواند باعث سوء تفاهم و توهمات گردد، زیرا هر کس از ظن خود یار موضوع شده و از آن به عنوان محصولی کامل و بی نقص به فراخور نیاز خود استفاده می‌کند. خواه این کار برای حسن استفاده باشد یا سوء استفاده؛ خواه عمدی باشد، خواه سهوی. برای طی طریق در این راه نیازمند شناخت اندیشه‌ها و بستر شکل‌گیری آن هستیم.

در سال‌های اخیر کتاب و مقاله‌های ارزنده و مهمی درباره‌ی نظریه‌های شهرسازی و سیر تحول آن، به زبان فارسی گردانیده و چاپ شده است که جای تقدیر و تشکر فراوان دارد. هر چند وجود این منابع بسیار لازم است و در این نوشتار نیز تا حد امکان از آنها بهره‌گرفته‌ام، اما به دلایلی نمی‌تواند کافی باشد:

نویسندگان این کتاب‌ها خارجی هستند، بنابراین برپایه‌ی دلمشغولی‌های جامعه‌ی روزگار خود و پاسخگویی به مهمترین دغدغه‌ی آن هنگام، به توصیف یا تحلیل موضوع‌ها پرداخته‌اند؛ حق هم داشته‌اند، چون برای جامعه‌ی خود و به‌خاطر مسائل آن زمان نوشته‌اند. مخاطبان‌شان نیز با آنان هم فرهنگ اند و بسیاری از اشارات و رمزگان مورد استفاده‌ی نویسندگان را به آسانی درمی‌یابند و لمس می‌کنند؛ زیرا در آن سطح یا جو‌ی زندگی می‌کنند که نویسنده زندگی کرده است و نیازی به توضیح و درازگویی در آن باره را ندارند.

افزون بر این، آنچه از گذشته‌ی آنان توصیف و تحلیل می‌گردد، از فرهنگ و سنت آنها برآمده و اشاره‌ای کوچک کفای است تا خواننده منظور نویسندگان را دریابد. مهمتر از همه، این‌که در فرهنگ امروزی آنان همه چیز نسبی و وابسته به زمان و مکانی ویژه شده است؛ آنان مانند بسیاری از ما به دنبال فرمول طلایی و حقیقت مطلق و جاودانه انگاشتن این اندیشه‌ها نیستند؛ آنها بر خلاف ما، به جای برخوردی انتزاعی و یا تفننی، در پی حل مسائل جامعه بویژه مسائل حادّ روز خود می‌باشند و از این ایده‌ها به‌عنوان ابزاری با تاریخ مصرف مشخص و برای حل مسأله‌ای مشخص استفاده می‌کنند. چون خود تولیدگر این ابزار هستند، شیوه‌ی استفاده‌ی بهینه از آن را نیز می‌دانند.

متأسفانه تاکنون ما مصرف‌کننده‌ی این تولیدها بوده‌ایم و با آن همچون کالایی وارداتی و پیشرفته برخورد می‌کنیم؛ همان‌گونه که در بازار ما بسیاری از کالاها با تاریخ مصرف گذشته نیز یافت می‌شود. این ایده‌ها را نیز بی‌توجه به کاربرد، شرایط تولید و توزیع و تاریخ مصرف آن وارد کرده و در عرضه‌ی آن گوی سبقت را از یکدیگر می‌رباییم و چون فروشنده‌ای ماهر، بر نقاط ضعف آن سرپوش می‌گذاریم و آن را به‌عنوان کالایی همیشه معتبر و حقیقتی بی‌مکان و بی‌زمان تبلیغ می‌کنیم؛ نه به فکر میزان همخوانی آن با شرایط کنونی جامعه‌ی خود هستیم و نه در صورت داشتن کاربرد لازم، از آن درست و کارا بهره می‌گیریم.

مخاطب اصلی این کتاب دانشجویان طراحی شهری و همه‌ی عزیزانی است که به مباحث کیفی شهر علاقه دارند. این کتاب نمی‌تواند درخور همه‌ی کارشناسان در همه‌ی

رشته‌ها باشد؛ برای برخی پیچیده و برای برخی بدیهی و تکراری خواهد بود. هر چند کوشیده‌ام تا از هر دو دامنه بپرهیزم. به هر روی، این کتاب می‌باید برای نزدیک‌ترین مخاطبان به نگارنده، که تجربه‌ی تعامل با آنها برایم بیش از دیگران بود، نوشته می‌شد. زیرا با نیازها و وظایف پیش روی این عزیزان آشنایی بیشتری داشتم.

بر این باور هستم که ناشناخته ماندن خاستگاه اجتماعی اندیشمندان برای خواننده-بویژه جوانان- برداشت‌هایی ذهنی و آرمانی را در پی خواهد داشت که او را از درک واقعیت‌های روزگار آن اندیشگر به دور می‌دارد و خواننده دیگر نمی‌تواند شرایط ویژه در پیدایی اندیشه‌ها و انگیزه‌های پیدایش طرح‌ها را دریابد. مثلاً اگر در زندگینامه‌ی کلرنس آرتر پری نخوانده باشد که او بیشتر عمر خود را در آموزش و پرورش گذراند و با دانش آموز سروکار داشت، چگونه می‌تواند درک کند که چرا پری برای واحد همسایگی خود، دبستان و دبیرستان (آموزشگاه‌ها) را کانون محله دانسته است. به هر حال به هنگام پی‌ریزی کتاب تلاش شد تا زندگینامه‌ای هر چند کوتاه از هر یک از اندیشمندان شهرسازی ارائه شود تا در این راه خواننده را یاری نماید. همچنین برای آشنایی خواننده‌ی ایرانی نیاز داشتم تا پیش از ارائه‌ی هر نظریه، به چکیده‌ای از بستر شرایط پیدایش هر کدام از نظریه‌ها و خاستگاه اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، علمی و فرهنگی و سرانجام، مسائل درگیر و حادث آن زمان بپردازم. تا از این راه، نه تنها انگیزه‌ی طرح آن اندیشه مطرح گردد، بلکه شرایط زمانی و مکانی و ارزش طراح آن به‌عنوان فرزند شایسته‌ی آن روزگار، نشان داده شود.

امروزه ممکن است بسیاری از این نظریه‌ها، بدیهی یا کهنه به‌نظر برسند، اما نباید فراموش کرد که بخشی از دستاوردهای بشری در طول تاریخ، دستاورد کوششی سرنوشت‌ساز در رشد و تعالی جامعه‌ی خود بوده‌اند.

این نظریه‌پردازان، انسان‌هایی حساس و کوشا هستند که شرایط جامعه‌ی خود را درک کرده، مشکلات و مسائل را شناسایی و راهکاری کم و بیش سرنوشت‌ساز را برای حل آن آرایه داده‌اند. روشن است که هیچ‌کدام از راهکارها جامع نبوده و تنها بازتابی از دغدغه و دلمشغولی طراح می‌باشد. این نوشتار، تفاوت‌های ظریف فرهنگی این پیشگامان را بر حسب زمان (دوره) و مکان (جامعه یا بستر فکری) نظریه‌ها نشان می‌دهد. امید است برای خواننده روشن شود که کدامیک از آنان متعلق به قرانت آلمانی، فرانسوی، انگلیسی یا آمریکایی از شهر و شهرسازی می‌باشد؛ این مهم نه به‌خاطر گونه‌شناسی

انتزاعی سبک‌ها یا قرائت‌ها، بلکه به‌خاطر ایجاد انگیزه در آفرینش دیدگاهی ایرانی از شهر و شهرسازی ایران زمین نگاشته شده است.

برای نمایش دگرگونی‌های اجتماعی - سیاسی، رخدادهای علمی و نوآوریهای فنی و جنبش‌های فکری در جهان که دگرگونی‌های شهری در پی آن به تکامل اندیشه‌های شهری انجامیده، در آغاز هر فصل جدول‌هایی در سه ستون آمده است. در این جدول‌ها تلاش شده تا همراه با رخدادهای باختر زمین، به برخی از رویدادهای آشنا و هم‌هنگام آن در ایران نیز اشاره شود تا خواننده بتواند با همسنجی، زمینه‌ها و شرایط لازم برای درک وضعیت کنونی شهرها در ایران و جهان را دریابد. هر چند بخش ایران در پژوهشی دیگر، کندوکاو بیشتری خواهد شد. عمده‌ی مطالب آمده در این جدول‌ها، برگرفته از کتاب *رویدادنگاری تاریخ جهان*، مک ایودی (کتابشناسی) می‌باشد.

موضوع مهم دیگر آن که، روابط فرهنگی و علمی ایران با اروپا در روزگار قاجاریان و آغاز فرمانروایی پهلوی، با همه‌ی پیامدهای بزرگ، ناگواری‌هایی نیز به‌همراه داشت و آن انحصار زبان فرانسه در آغاز و انگلیسی از دهه‌ی بیست به بعد در پژوهش‌های علمی، ادبی و بویژه کتاب‌ها بود.

اندیشگران و نام‌آوران بسیاری که در زمینه‌ی دانش و ادب سرنوشت‌ساز شدند، در پس سکوت زبان‌هایی که به خاطر مسائل پیچیده‌ی سیاسی، بویژه برای ایرانیان بیگانه بودند، یکسره ناشناخته ماندند؛ کسانی که زبان مادری آنان ایتالیایی، آلمانی، پرتغالی، سوئدی، بلغاری یا روسی بود. از آنجا که زبان دوم نگارنده آلمانی است، در این کتاب توانسته‌ام دو تن از نام‌آوران اندیشه‌های شهرسازی را از این محاق بیرون بکشم؛ کسانی که هم اینک نیز گفته‌هایشان چون قانونی در شهرسازی کاربرد دارد؛ راینهارت باوماستیر و هرمان یوزف اشتوبن، در حالی که کمتر کسی می‌داند که این اندیشه‌ها از آنان است. نوشتگان فارسی دست‌کم درباره‌ی این دو خاموش مانده‌اند. هر چند این فراموشی و سکوت درباره‌ی کسانی چون آنتونیو سنت الیا (ایتالیایی)، آرتورو سوریا ای‌ماتا (اسپانیایی) و حتی تونی گارنیه (فرانسوی) نیز حکمفرما است.

تاریخ دور و دراز شهر و شهرسازی با پیشینه‌ای چندین هزار ساله، انبوهی از رخدادهای و انباشتی از دانسته‌ها را پیش‌روی هر پژوهشگری می‌نهد. با همه‌ی تلاش برای کوتاه و گزیده نوشتن، سرانجام گردآورده‌ها را در دو جلد تدوین کرده‌ام؛ جلد یکم مربوط به دورانی است که نطفه‌های شهرسازی معاصر شکل می‌گیرد و تا زمان تثبیت و بلوغ شهرسازی ادامه دارد. پس می‌باید از نظریه‌های آغازین سده‌ی نوزدهم تا

سال‌های شصت سده‌ی بیستم را در بر می‌گرفت. شاید بتوان آن را «از آرمان تا واقعیت» نام نهاد. جلد دوم و شاید سوم این کتاب مربوط به نظریه‌هایی خواهد بود که پایه‌های دانش طراحی شهری را شکل داده‌اند.

نبردختن به همزاد دانش طراحی، یعنی برنامه‌ریزی شهری، دلایلی چند داشت:

- ۱- عدم اشراف کافی نگارنده به دانش برنامه‌ریزی شهری و نظریه‌های وابسته به آن.
- ۲- بر این باورم که از سال‌های شصت میلادی، دو گرایش طراحی و برنامه‌ریزی شهری رفته‌رفته به دو گرایش مستقل اما مکمل یکدیگر در دانش شهرسازی تبدیل شده‌اند.
- ۳- برای آن که کتاب، مثنوی هفتاد منی از کار درنیاید و خواننده را فرسوده نکند، زیرا گستردگی بی‌جهت، از عمق و ژرفای مطالب خواهد کاست.

با همه‌ی دقت به کار رفته در مراحل نگارش، تایپ، ویرایش و صفحه‌آرایی؛ این کتاب از کاستی‌های احتمالی مبرا نبوده، یادآوری آن از سوی خوانندگان فرهیخته، دستمایه‌ی بهبود و ارتقای کیفی ویرایش‌های بعدی کتاب و نگارش جلد دوم آن خواهد بود که پیشاپیش سپاسگزارش می‌نمایم.

جای دارد در اینجا از آقایان مهندس میریان و مهندس کربلایی نوری که امکان انتشار این کتاب را فراهم کردند و همچنین ویراستار محترم، آقای عباس جلالی که پیراستگی متن و کیفیت ظاهری کتاب، مرهون دقت نظر ایشان است تشکر و قدردانی نمایم. در پایان از همکاری صمیمانه‌ی شماری از دانشجویان کارشناسی ارشد طراحی شهری دانشگاه شهید بهشتی، بویژه سرکارخانم شمین گلرخ، در آماده‌سازی و هماهنگ کردن مطالب، کمال تشکر را دارم. امید است که این مجموعه بتواند در کاوش اندیشه‌ها و آفرینش ایده‌های نو راهگشا باشد.

جهانشاه پاکزاد

پاییز ۱۳۸۵

سخن ویراستار

شاید چندان ضروری نبود که فضایی از کتاب را ویراستار در اشغال خود بگیرد، اما پاره‌های تغییرات، ضرورت این کار را نشان داد. پس از گفتگوهای بسیار با نویسنده‌ی ارجمند این اثر، جناب آقای دکتر پاکزاد و با اجازه‌ی ایشان بر آن شدم تا آن تغییرات را در جایی، در پیشگفتار کتاب بگنجانم، اما ایشان بزرگوارانه از من خواستند تا حرف‌ها را در فضایی به نام «سخن ویراستار» بنویسم که در همین‌جا از ایشان سپاسگزاری می‌نمایم.

کار ویرایش و تغییرات در چند گام انجام شد که به آن می‌پردازم:

ویرایش فنی ساختاری: ساختار کتاب سیر اندیشه‌ها در شهرسازی چنان است که بدید‌آور برای نمایش هرچه دقیق‌تر روند اندیشه‌های شهرسازانه، بایستی برای هر دوره و مورد بخش‌هایی از منابع لاتین-آلمانی، انگلیسی و گاه فرانسه را به فارسی برمی‌گردانده است. این بخش‌ها را «درون گیومه» همراه با نام نویسنده، تاریخ نشر و صفحه‌ی برداشت در پایان هر بند از گفتار و (درون پرانتز) آورده است. تا این جای کار دشواری چندانی به چشم نمی‌خورد، اما با آوردن بناگزیر نوشتگان گوناگون از ترجمه‌های فارسی، ناهمگنی رخ می‌نماید. از همان آغاز کار با پافشاری از نویسنده خواستم تا برای گریز از این ناهمگنی نازیبا ویرایشی انجام دهم تا رسم الخط نوشته، بویژه درباره‌ی نام کسان، جاینام‌ها و آثار در سراسر کتاب یکسان شود. بنابراین پاره‌ای از نوشتگان که از ترجمه‌ی دیگران به‌وام گرفته شده بود نیز در حد رسم الخط تغییر یافت: این را بیشتر برای آسودگی خاطر مترجمانی می‌نویسم که نویسنده از کتاب‌های آنان بهره‌برداری کرده است.

افزودن پانوشت‌ها: از آنجا که پیوند اندیشه‌ی کسانی که در کتاب آمده‌اند با دیگر زمینه‌های دانش بشری در گذر زمان یک ضرورت است، با افزودن پانوشت‌هایی برای نام کسان، جاینام‌ها و پاره‌ای از واژگان هنری، فلسفی و سیاسی خواسته‌ام تا این پیوندها هر چه بیشتر برقرار گردد:

الف) پانوشت کسان، برای نام آنانی است که در متن کتاب آمده‌اند. افزودن ۱۸۰ پانوشت برای این خاطر بود که با آوردن چکیده‌ای از زندگی و آثار آن شخص، خواننده بتواند پیوند روشن و دقیق‌تری میان او با سیر اندیشه‌های شهرسازی و تأثیر اجتماعی وی بر این روند به‌دست آورد. از این گذشته، این نام‌ها به خودی خود برای خوانندگان

کتاب، بویژه خواننده‌ی جوان، نامی بیش نیستند. ممکن است آنان هیچ آشنایی با این هنرمند یا اندیشگر نداشته باشند و برای نخستین بار نام ایشان را در این کتاب دیده باشند، پس بهتر آن است که شناسه‌ی کوتاهی از وی را در دسترس داشته باشند، چون جستن و یافتن این همه نام کاری ناشدنی و فرساینده برای خواننده است.

ب) پانویشت جاینام‌ها نیز با همین هدف افزوده شد که خواندن یک نام هیچ اثر روشن‌کننده‌ای در ذهن بجا نمی‌گذارد. اما دانستن این‌که شهر نامبرده در متن، در کدامین سرزمین است و از دیدگاه شهرسازی چه ویژگی و آثاری را داراست، بسیار اثرگذار خواهد بود. نگاهی به بسیاری از این جاینام‌ها در آغاز سده‌ی بیستم که طراحان و برنامه‌ریزان آمده در این کتاب برای بسیاری از این شهرها کار کرده بودند، نشان می‌دهد که در جنگ جهانی دوم بیشترشان با خاک یکسان شده‌اند. شهرهایی از کشور لهستان، آلمان، هلند و بلژیک، که البته در متن کتاب اشاره‌ای به این رخدادها نشده است. اما پانویشت‌ها این رویدادها را به‌خوبی نشان داده‌اند.

پ) بر این باورم که در تدوین کتاب همانند قانونی، هر نام غیر فارسی باید لاتین نگاشت خود را با ثبت بومی داشته باشد. بنابراین تقریباً همه‌ی نام کسان و جاینام‌ها و ... که حتی شرحی برایشان یافت نشد را با لاتین نگاشت آن همراه کرده‌ام، البته زحمت این کار را بر دوش نویسنده نهادم که اشراف کامل بر متن داشتند. این لاتین نگاشت‌ها برای آن است تا مگر خواننده‌ی کنجکاو بتواند در پی یافتن دانسته‌های بیشتر درباره‌ی آنها برآید. شگفت آن‌که در پی این تصمیم بود که با چندگانگی و تشتت در نوشتار نام کسان و جاینام‌ها روبه‌رو شدیم. این چندگانگی در برگردان از زبان‌های انگلیسی، فرانسه، ایتالیایی، آلمانی و گاه حتی در یک زبان هم پدید آمده بود. بر آن شدم تا به این آشفتگی دست کم در این کتاب پایان دهم. استاد پاکرزد در این باره نگرانی خود را بازگفت که نامه‌ای آشنا ولو به غلط دیگر جا افتاده‌اند؛ اصرار کردم که برپایه‌ی قانون نانوشته اما جاری کتابداری و ویرایش، نام هرکس و هر جاینام باید اسم بومی هر یک باشد و با استناد به آثار ماندگار و مرجع در زبان فارسی در این زمینه کار را آغاز کردم؛ بر پایه‌ی کتاب‌هایی چون *دایره المعارف فارسی*، دکتر غلامحسین مصاحب، *زندگینامه‌ی علمی دانشوران*، احمد بیرشک و فرهنگ تلفظ نامه‌های خاص، فریبرز مجیدی. بدین‌گونه کار گردانیدن اسم‌های نادرست اما مشهور به نوشتار درست بومی آن نام‌ها، انجام شد. اما برای آن‌که خواننده از هرگونه سردرگمی‌های پاید، گذشته از

برابر نهاده‌ی لاتین این نامها در پانوشت هر برگ از کتاب، در نمایه‌ی پایان، همواره از نامهای رایج نادرست به سوی شکل درست آنها بازگشته‌ایم. مانند نمونه‌های زیر:

هوسمان ← اوسمان، ژرژ

کامیلوسیته ← زیته، کامیلو

پاتریک گدس ← گدیس، پتريک

بوستون ← باستن

جورج زیمل ← زیمل، گئورگ

سیه نا ← سیثنا

ولوبین ← ولین

ابنزر هاوارد ← هاوترد، ابنیزر

اوژن هنارد ← انار، اوژن

از آنجا که هر کتاب برای رسیدن به جایگاه اثری پژوهشی در گام نخست، باید نمایه‌ای از نام کسان، جاینام‌ها و آثار و ... را در پایان خود داشته باشد، همواره بر ضرورت این کار پای فشاردم که نمایه در واقع موتور جستجوی کتاب برای پژوهندگان شهری می‌شود، در غیر این صورت هر خواننده ناگزیر می‌شود به مانند زمانی که کتاب را از آغاز تا پایان بخواند. از این گذشته نمایه تنها میدانی است که در آن می‌شود نامهای نادرست را به سوی درست ارجاع (←) داد. تا هم خواننده در دیدن شکل تازه، اما درست نام‌ها سردرگم نشود و هم بدانند که تاکنون چه شکل‌های نادرستی را خوانده، آموخته و به کار برده است.

عباس جلالی

پاییز ۱۳۸۵

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	تعریف سه مفهوم؛ مدرنیته، مدرنیسم و تفکر مدرن
	آغاز تحولات
۵	جدول رویدادهای مهم در آغاز انقلاب صنعتی (۱۷۵۹ تا ۱۷۸۰)
۷	آغاز تحولات (اشاره‌ای به جریان‌های فکری و اجتماعی سده‌های ۱۶ تا ۱۸)
	آغاز سال‌های انقلاب و انقلابیگری بورژوازی
۲۱	جدول رویدادهای مهم سده‌ی هژدهم و نوزدهم (۱۷۷۹ تا ۱۸۱۵)
۲۴	آغاز سال‌های انقلاب و انقلابیگری بورژوازی
۳۱	«طبقه‌ی مولد» سن سیمون
	عصر بیم و امیدهای بزرگ
۳۶	جدول رویدادهای مهم سال‌های ۱۸۱۵ تا ۱۸۴۸
۳۹	عصر بیم و امیدهای بزرگ
۵۱	«نیوهارمونی» اوئن
۵۸	«فالانستر» فوریه
۶۸	«ایکاریا» ی اتین کابه
۷۵	نقد آرمانگرایان
	عصر ضد انقلاب
۷۹	جدول رویدادهای مهم سال‌های ۱۸۴۸ تا ۱۸۷۰
۸۱	عصر ضد انقلاب، دوره‌ی مهندسی شهر
۸۷	شهرسازی اقتدارگرایانه‌ی اوسمان
	سال‌های آرامش و گسترش سرمایه
۱۰۰	جدول رویدادهای مهم سال‌های ۱۸۷۰ تا ۱۹۰۰

۱۰۳	سال‌های آرامش و گسترش سرمایه
۱۱۳	«مهندسی شهری» راینهارد باومایستر
۱۳۶	«جنبه‌های هنری شهرسازی» کامیلو زیته
۱۵۱	«شهرسازی مدرن» هرمان یوزف اشتوبن
۱۶۷	«نوارشهر» سوریا-ای-ماتا
۱۷۶	جنبش شهر زیبا

دوران گذار به سده‌ی بیستم

۱۸۳	جدول رویدادهای مهم سال‌های ۱۹۰۰ تا ۱۹۱۴
۱۸۵	دوران گذار به سده‌ی بیستم
۱۹۴	«باغشهر» ابنیزر هاوئرد
۲۰۶	باغشهر لچورث
۲۰۹	باغشهر ولین
۲۱۰	«شهر صنعتی» تونی گارنیه
۲۱۸	«فلکه» ی اوژن انار
۲۲۷	«کلانشهر بیکران» اوتو واگنر
۲۳۶	«شهر نوین» و طرح‌های آینده‌گرایانه‌ی آنتونیو سنت الیا
۲۴۵	«برخوردی جامع با شهر» بتریک گدیس
۲۵۲	«طرح جامع» هندریک پتروس برلاگه
۲۶۰	«واحد همسایگی» کلارنس آرتر پری
۲۶۵	طرح ردبرن

گرایش به نوسازی جامعه و معماری

۲۶۹	جدول رویدادهای مهم سال‌های ۱۹۱۵ تا ۱۹۳۰
۲۷۲	گرایش به نوسازی جامعه و معماری
۲۹۰	جنبش خانه‌سازی
۳۰۴	نخستین کنگره‌ی جهانی معماری مدرن (۱۹۲۸): متن بیانیه‌ی لاساراز
۳۰۸	منشور آتن (۱۹۳۳)

۳۱۹	«شهر پهنشدنی» فرنک لوید رایت
-----	------------------------------

دوران اختناق

۳۳۳	جدول رویدادهای مهم سالهای ۱۹۳۰ تا ۱۹۴۵
۳۳۶	دوران اختناق
۳۴۹	محور شمالی-جنوبی (خیابان بزرگ) برلین

دوران بازسازی و جهانی شدن معماری و شهرسازی نوگرا

۳۵۲	جدول رویدادهای مهم سالهای ۱۹۴۵ تا ۱۹۶۰
۳۵۶	دوران بازسازی و جهانی شدن معماری و شهرسازی نوگرا
۳۶۹	«باغشهر عمودی» (پارکشهر) لوکوربوزیه
۳۹۰	شهر چندبهره/ شاندیگار (۱۹۵۱ تا ۱۹۶۵)
۳۹۳ -	برازیلیا (۱۹۵۶ تا ۱۹۶۳)
۳۹۷	لوئیس مامفرد: شهر، مکان حساس عصر ما

۴۱۰	نمایه
۴۱۱	کسان
۴۲۰	جانیام
۴۲۸	آثار
۴۳۴	کتابشناسی